

-Organizacioni odbor savjetovanja-

Broj: 29/21

Sarajevo, 05.06.2021. godine

IZVJEŠTAJ, ZAKLJUČCI I PREPORUKE SA XIX SAVJETOVANJE IZ KRIVIČNOPRAVNE OBLASTI

„AKTUELNE TEME IZ KRIVIČNOPRAVNE OBLASTI U BOSNI I HERCEGOVINI U 2020/2021. GODINI“

Neum, hotel „Zenit“, 02. – 05. juni/ lipanj 2021. godine

U V O D

U periodu 02. - 05. juna/lipnja 2021. godine u Neumu - hotel „Zenit“, održano je XIX savjetovanje iz krivične oblasti pod radnim naslovom „Aktuelne teme iz krivičnogpravnog oblasti u Bosni i Hercegovini u 2020/2021 godini“. Savjetovanju je prisustvovalo 282. (dvijestotineosamdesetidva) učesnika koje su činili sudije, tužioc, advokati, zastupnici iz Zavoda za pružanje pravne pomoći, pravobranioci, predstavnici izvršne i zakonodavne vlasti, članovi akademske zajednice, pripadnici ministarstava unutrašnjih poslova iz cijele Bosne i Hercegovine, predstavnici međunarodnih organizacija i drugi.

Savjetovanje je organizovalo Udruženje sudija/sudaca Federacije Bosne i Hercegovine zajedno sa Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine, Centar za edukaciju sudija i javnih tužilaca u Republici Srpskoj, Udruženje sudija Republike Srpske, Udruženje sudija Bosne i Hercegovine, Udruženje žena sudija Bosne i Hercegovine, Udruženje sudija Suda Bosne i Hercegovine, Udruženje tužilaca/tužitelja Federacije Bosne i Hercegovine, Udruženje tužilaca Republike Srpske, Udruženjem tužilaca Bosne i Hercegovine, Advokatska komora Federacije Bosne i Hercegovine, Advokatska komora Republike Srpske, Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH, Centar za istraživanja politike suprotstavljanja kriminalitetu – CPRC.

Savjetovanje organizovano uz podršku USAID-a, Misije OSCE u BiH, AIRE Centra, IOM-a, Atlantske Inicijative, Ženevskog centra za upravljanje sektorom sigurnosti (DCAF). Sve navedene institucije su imali svoje panela na savjetovanju i pružili finansijsku podršku ovogodišnjem savjetovanju, Podršku savjetovanju je pružila Sudskoj policija Federacije Bosne i Hercegovine u osiguranju savjetovanja.

Rad savjetovanja je održavan kroz panel zasjedanja te kroz rad radnih grupa uz poštovanja svih epidemioloških mjera sa radom uz manji broj učesnika u više sala (do 30 učesnika po sali), te sa prenosom svih panela i radnih grupa preko Cisco Webex platforme za online konferencije.

Zbog pandemije virusa Covid 19 neki od panelista su učešće uzeli online

ZAKLJUČCI I PREPORUKE PO PANELIMA I RADNIM GRUPAMA

ČETVRTAK 03.06.2021.GODINE

Savjetovanje su otvorili **Hakija Zajmović**, predsjednik Udruženja sudija/sudaca u Federaciji Bosne i Hercegovine, **Arben Murtezić**, direktor Centra za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine; **Tomislav Čavić**, direktor Centra za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske

Moderator – Vildana Helić, sudija Kantonalnog suda Tuzla

Panelisti: **Halil Lagumdžija**, predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine: „Reformski program kao skup strateških i reformskih mjera i Izmjene Zakona o VSTV-u; **Prof. dr Damir Marjanović**, Prirodno-matematički fakultet Univerziteta u Sarajevu: „Covid-19 i bosanskohercegovačko društvo“; **Akademik Prof. dr Miodrag N. Simović**, sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine: „Suđenje u razumnom roku i efikasno presuđivanje u Sjedinjenim Američkim Državama“; **Zlatko M. Knežević**, sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine; AIRE centar i Ustavni sud BiH: „Praksa sudova u Bosni i Hercegovini u pogledu prava na slobodu i sigurnost ličnosti“; **Prof. Dr. sc. Hajrija Sijerčić Čolić**, Dekanesa Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu: „Razvoj i perspektive Evropskog javnog tužilaštva“.

Halil Lagumdžija, predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine;
„Reformski program kao skup strateških i reformskih mjera i Izmjene Zakona o VSTV-u BiH“

Dva su ključna pravca za naredni period: i Reformski program kao skup strateških i reformskih mjera i neophodnost brzog usvajanje izmjena i dopuna Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine. Usvajanje ovih izmjena i dopuna će sasvim sigurno otkočiti mnoge procese i doprinijeti jačanju vladavine prava.

U fokusu su INTEGRITET i kroz izmjene Zakona i kroz Reformski program, dalje jačanje odgovornosti pravosuđa i VSTV-a; proaktivan rad i pristup Vijeća u vezi bitnih pitanja; pojačane aktivnosti — procesiranje predmeta organizovanog kriminala i korupcije; promjena svijesti nosilaca pravosudnih funkcija o potrebi promjene pristupa u radu.

Nadalje, kriteriji za ocjenjivanje nosilaca pravosudnih funkcija u skladu sa preporukama Evropske komisije, te njihova jedinstvena primjena u pravosuđu BiH, predstavljaju osnov za objektivni i transparentan proces napredovanja i imenovanja, kao ključnih nadležnosti VSTV-a BiH. Obzirom na odluku suda ovaj proces je doveden u pitanje, mislim da je propust što se rješenje nije tražilo u izmjenama Zakona.

Svi procesi reforme pravosuđa moraju imati određen stepen jednakog razumijevanja svih rukovodilaca pravosudnih institucija kako bi se postigli željeni rezultati. U tom smislu potrebno je graditi strateški pristup rada institucija, kako bi se postigao sinergijski učinak u čemu je neizostavna uloga VSTV BiH. Očekujem naš pojačan angažman u tom smjeru.

Podrška radu na implementaciji Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina; distanciranje od uticaja politike u cilju napora vraćanja povjerenja javnosti.

Akademik Prof. Dr. sc. Miodrag N. Simović, sudija Ustavnog suda Bosne i Hercegovine;
„Suđenje u razumnom roku i efikasno presuđivanje u Sjedinjenim Američkim Državama“

Šesti amandman na Ustav SAD i ustavi saveznih država garantuju pravo na suđenje bez odlaganja („brzo“ suđenje). Optuženi ima ustavno pravo na brzo suđenje, što znači da jednom kada tužilac započne krivično gonjenje - optuženi može da zahtijeva suđenje u razumnom roku. Brza prava na suđenje obično počinju hapšenjem i pritvorom osumnjičenog ili formalnim pokretanjem optužbi protiv osumnjičenog. Ako se ne može održati pravovremeno suđenje, optužba protiv optuženog može postati predmet odbacivanja.

Pravo na brzo suđenje je ljudsko pravo prema kojem se tvrdi i da državni tužilac ne smije da odloži suđenje optuženom za krivično djelo proizvoljno i na neodređeno vrijeme. U suprotnom, ovlaštenje za uvođenje takvih odlaganja praktično bi omogućilo tužiocima da predlože bilo koga u pritvor na proizvoljno duže vrijeme i bez suđenja.

Prema Ustavu SAD, ne postoji precizno mjerenje onoga što jeste, a šta nije „brzo“. Međutim, mnoge države i savezna vlada imaju zakone kojima se precizira vrijeme u kojem tužioc mora da izvedu optužene pred sud. O tome postoji bogata praksa Vrhovnog suda SAD.

Tako je većina sudija Vrhovnog suda u slučaju *Doggett* ispravno odobrila pravni lijek u skladu sa Šestim amandmanom zbog povrede prava odbrane izazvanog kašnjenjima. Na taj način ovaj sud je produžio definiciju „optuženih“ u skladu sa Šestim amandmanom, barem optuženim koji nisu bili svesni optužbi protiv njih. Osim toga, test balansiranja u *Barkeru*, koji je potvrdio Vrhovni sud, pruža korisnu *ad hoc* osnovu nižim sudovima da analiziraju ključne faktore u donošenju odluke da li je došlo do kršenja brzog sudskog procesa. Sudska primjena *Barker* testa na duga kašnjenja u *Doggetu*, međutim, ima neke propuste. Prvo, Vrhovni sud nije pravio razliku između vanrednih i normalnih odlaganja. S obzirom na to da je Sud naveo da vanredna odlaganja sadrže ugrađenu pretpostavku predrasuda koje tužilaštvo očigledno ne može da opovrgne, ova razlika je od presudnog značaja.

Prof. dr Hajrija Sijerčić - Čolić, Dekanesa Pravnog fakulteta Univerziteta u Sarajevu je radila zajedno s Prof. dr Haris Halilović, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu na temu "Razvoj i perspektive Evropskog javnog tužilaštva"

Institut Evropskog javnog tužilaštva nesumnjivo predstavlja visok stepen dosadašnjih evropskih integracija, ne samo zato što na evropskom nivou nastoji da zaštiti finansijske interese Evropske unije, već i zato što kao nezavisno supranacionalno tijelo može doprinijeti harmonizaciji specifičnih normi o otkrivanju i dokazivanju određenih krivičnih djela. Zato se bez pretjerivanja može naglasiti da je usvajanje Uredbe o provođenju pojačane saradnje u vezi s osnivanjem Evropskog javnog tužilaštva projekat koji je omogućio uspostavljanje prve evropske pravosudne institucije koja ima nadležnosti u krivičnim predmetima.

Složenost odnosa između država članica i njihovih pravnih sistema, posebno procesnopravnih, neminovno će otvoriti brojna pitanja u istragama krivičnih djela koja su u nadležnosti Evropskog javnog tužilaštva. Već sada se uočavaju manjkavosti određenih rješenja iz Uredbe, kao i neuralgične tačke u vezi s njima. Ne prejudicirajući sve procesnopravne aspekte i perspektive u djelovanju Evropskog javnog tužilaštva i njegovom odnosu s nadležnim tijelima država članica, kao ni pitanja koja će se otvarati, već sada možemo reći da se mogu očekivati rasprave o dokaznom pravu koje i dalje predstavlja "kamen spoticanja" u poslovima uzajamne pravne pomoći u krivičnim stvarima, zatim rješavanje sukoba nadležnosti između Evropskog javnog tužilaštva i nacionalnih tijela, adekvatno osiguranje prava evropskih javnih tužilaca i delegiranih evropskih javnih tužilaca, primjena nacionalnog prava u pitanjima koja nisu uređena uredbom i dr.

Harmonizacija određenih propisa u Evropskoj uniji kroz djelovanje Evropskog javnog tužilaštva mogla bi ustvari dovesti i do njihove standardizacije, a o čemu smo govorili na prethodnim stranicama. Ne treba zaboraviti ni implementaciju pravnih akata po ovim pitanjima (uredbe i direktive) te njihovu ugradnju u nacionalno zakonodavstvo, kao ni implementacijske obaveze država članica koje su prihvatile pojačanu saradnju

I još jedna perspektiva dolazi do izražaja, a to je neminovni nastavak razvoja evropskog krivičnog prava. Ovim radom se zato njegovi autori nadaju da će omogućiti uvid u recentne procese vezane za izgradnju krivičnog prava Evropske unije. A pitanja koja su ovdje spomenuta ili neka druga o kojima uopšte u ovom radu nije bilo riječi trebaju biti razmatrana u vremenu koje dolazi. Time se potvrđuje i namjera kreatora ideje o Evropskom javnom tužilaštvu koja je posebno izražena u odredbama 35. (okončanje istrage) i 36. (krivično gonjenje pred nacionalnim sudovima) Uredbe i koja se reflektira u zajedničkim evropskim nadležnostima stalnih vijeća da prema članu 10. stav 3. Uredbe donose odluke o podizanju optužnica pred sudovima država članica!

II PANEL 10:30 – 11:30

Moderator – Davorin Jukić, sudija Suda Bosne i Hercegovine

Panelisti: dr. sc. Ljiljana Filipović, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine: „Krivično djelo Pronevjera u službi u praksi sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine“; Emir Neradin, sudija Vrhovnog suda

Federacije Bosne i Hercegovine: „Pritvor iz osnova predviđenog u članu 146. stav 1. tačka d) ZKP FBiH u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine" i **Prof. dr Veljko Ikanović**, sudija Vrhovni sud Republike Srpske: „Privredna krivična djela“

Obraćanje dr.sc. Ljiljana Filipović učesnicima savjetovanja je bilo on-line

Dr.sc. Ljiljana Filipović, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine: "Krivično djelo Pronevjera u službi u praksi sudova u Federaciji Bosne i Hercegovine"

Hitno preispitati:

- adekvatnost postojećeg zakonskog određenja osnovnog oblika krivičnog djela Pronevjera u službi iz člana 384. stav 1. KZ FBiH, prije svega, s obzirom na određenje predmeta radnje učinjenja (novac, vrijednosni papiri i druge pokretnine) ali i adekvatnost postojeće zakonske definicije pojma „novac“ u KZ FBiH (član 2. stav 30.);
- adekvatnost postojeće zakonske odredbe produženo krivično djelo (član 55. KZ FBiH), prije svega, s aspekta potrebe zakonske regulacije načina pravne kvalifikacije produženog krivičnog djela kada je pojedinačnim krivičnopravnim radnjama koje ulaze u konstrukciju produženog krivičnog djela pribavljena imovinska korist (razmotriti potrebu uvođenja zakonskog rješenja koje bi u takvim slučajevima nalagalo zbrajanje pojedinačnih iznosa pribavljene imovinske koristi i određivanje pravne kvalifikacije produženog krivičnog djela prema zbirnom iznosu pribavljene imovinske koristi), te, da se
- intenzivira obuka tužitelja i sudija u pogledu vještine sačinjavanja činjeničnog opisa krivičnog djela pronevjera u službi iz člana 384. KZ FBiH u optužnicama te sudija u pogledu sadržine činjeničnog opisa ovog krivičnog djela u izreci presude i načina obrazlaganja u pismeno izrađenoj presudi zakonskih obilježja ovog krivičnog djela a, posebno, pravne kvalifikacije krivičnog djela.

Emir Neradin, sudija Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine: "Pritvor iz osnova predviđenog u članu 146. stav 1. tačka d) ZKP FBiH u praksi Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine"

Pritvorski osnov iz člana 146. stav 1. tačka d) ZKP FBiH sadrži niz pravnih standarda, a dodatno je osjetljiv i sa aspekta usaglašenosti njegove primjene sa zahtjevima koji proizilaze iz člana 5. EKLJP – pravom na slobodu i sigurnost ličnosti.

Dok uvjeti za pritvor u smislu ovog pritvorskog osnova koji se odnose na propisanu kaznu i posebnu težinu krivičnog djela (s obzirom na način izvršenja i posljedice) ne dovode do većih dilema u praktičnoj primjeni, preostala dva uvjeta, koja se odnose na postojanje vanrednih okolnosti i stvarne prijetnje narušavanja javnog reda, predstavljaju značajniji izazov za sudsku praksu. U tom smislu praksa Vrhovnog suda FBiH ukazuje da se vanredne okolnosti najčešće vežu za neuobičajene, atipične okolnosti izvršenja krivičnog djela koje za posljedicu imaju uticaj na određene društvene grupe u smislu njihove reakcije na učinjeno krivično djelo. Posljednji uvjet, tj. postojanje stvarne prijetnje narušavanja javnog reda, mora biti zasnovan na konkretnim okolnostima iz kojih proizilazi zaključak o postojanju stvarne prijetnje da će puštanje na slobodu rezultirati ne samo pasivnom reakcijom određene šire društvene grupe (uznemirenje, strah i sl.), nego i aktivnom reakcijom u vidu narušavanja javnog reda.

Prof. dr. sc. Veljko Ikanović, sudija Vrhovni sud Republike Srpske: „Privredna krivična djela“

Privredna krivična djela tradicionalno su razvrstana u posebnu grupu krivičnih djela sa djelima protiv platnog prometa, sa kojima su blisko povezana. Broj tih krivičnih djela, njihova zakonska obilježja, odnos sa drugim krivičnim djelima zavisan je od istorijskih, kulturnih, ekonomskih, privrednih i kriminalnopolitičkih faktora. Stabilitet privrede, red i disciplina u privrednom poslovanju zavise od niza uslova koji nisu determinisani krivičnopravnim odredbama.

Krivično pravo je *ultima ratio* što znači da mu treba pribjegavati kao krajnjem sredstvu u disciplinovanju privredne aktivnosti i sprečavanju poremećaja koji znače ugrožavanje osnovnih vrijednosti. U situaciji kada se ni postojeće inkriminacije ne primjenjuju propisivanje novih i prekomponovanje kompletne glave privrednih krivičnih djela nema svoje opravdanje koje bi bilo zasnovano na realnim potrebama privrede i društva u cjelini. Osim toga, stvaranje novih krivičnih djela nezavisno od drugog entiteta u BiH, BD BiH i nivoa

države, u situaciji kada postoji niz zajedničkih zakona, podzakonskih akata i kod jedne monetarne politike oličene u Centralnoj banci BiH, vodi stranputicom koja ne obezbjeđuje efikasnu krivičnoppravnu zaštitu svim učesnicima u poslovanju.

Ovo naglašavamo iz razloga što se ekonomski prostor ne može podijeliti i ograničiti samo na teritoriju važenja jednog zakonodavstva, kao blanketne norme za krivična djela, već je isprepletan i uslovljen mnogo više no što je to zakonodavac imao u vidu. *Zato smatramo da se ova materija mora urediti tako što će biti harmonizovana u cijeloj BiH, na osnovu postojećih propisa privrednog i srodnog prava koje predstavlja njegovu podlogu.* Samo ono što nije zajedničko jednom ekonomskom prostoru može biti predmet posebne i različite inkriminacije. U suprotnom sve ćemo češće imati sudaranje normi, izbjegavanje krivične odgovornosti, intervenciju Ustavnog suda BiH u pojedinačnim slučajevima, a samim tim i pravnu nesigurnost kojoj niko ne teži.

III PANEL 12:00 – 13:15

Panel CPRC i AIRE Centar „Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima“

Moderator – Prof. dr. sc. Eldan Mujanović, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu

Panelisti: Mirjana Lazarova - Trajkovska, sutkinja Vrhovnog suda Sjeverne Makedonije: „Standardi zaštite ljudskih prava u okviru postupaka za oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima- sa posebnim osvrtom na stanovišta Evropskog suda za ljudska prava“; **Prof. dr. sc. Eldan Mujanović**, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu: „Aktuelna pitanja oduzimanja imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima- Analiza potreba za izmjenama i dopunama Zakona o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije BiH“; **Mr. Aleksandar Sladojević**, načelnik Odjeljenja za upravljanje oduzetom imovinom, Agencija za upravljanje oduzetom imovinom Republike Srpske: „Upravljanje sa privremeno i trajno oduzetom imovinom - prednosti i nedostaci novijih zakonskih rješenja“; **Svetlanka BIJELIĆ**, tužiteljica Republičko javno tužilaštvo Republike Srpske; „Kritički osvrt na desetogodišnju primjenu zakona o oduzimanju imovine u Republici Srpskoj“;

Obraćanje Mirjane Lazarove-Trajkovske, sutkinje Vrhovnog suda Sjeverne Makedonije učesnicima savjetovanja je bilo on-line

„Oduzimanje imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima“

Zaključci:

- U kontekstu primjene propisa o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima, potrebno je dobro poznavati sudsku praksu ESLJP, koji priznaje pravo države da oduzme imovinu pojedinaca ili pravnih lica pod određenim uslovima koji su određeni članom 1 Protokola br. 1. i to zahtjeva da svako miješanje mora biti u skladu s javnim interesom, mora biti sprovedeno tako da se poštuje vladavina prava i mora biti srazmjerno svom cilju.
- Kada se odlučuje o oduzimanju imovinske koristi od trećih lica imajući u vidu praksu ESLJP moraju se uzeti u obzir dva glavna faktora: prvo, razmotriti je li obuhvaćeno treće lice imalo prilike da djelotvorno iznese svoje zahtjeve u pogledu imovine i jesu li ti zahtjevi uzeti u obzir u postupcima izvršenja, i drugo, ponašanje podnosioca predstavlja i stepen krivice.
- Potrebno je pratiti rad nadzornih tijela Vijeća Evrope koja se bave standardima o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima i proučavati garancije koje je razvio Evropski sud za ljudska prava primjenjujući Evropsku konvenciju o ljudskim pravima (GRECO Grupa država za borbu protiv korupcije i MONEYVAL -Komitet eksperata za evaluaciju mjera za borbu protiv pranja novca i finansiranja terorizma).
- U Bosni i Hercegovini, entitetima Republici Srpskoj i Federaciji BiH, te Brčko Distriktu BiH postoji pravni okvir koji omogućuje oduzimanje nezakonito stečene imovine od izvršioca krivičnih djela i trećih lica, sa akcentom na prošireno oduzimanje imovine, kroz primjenu posebnih zakona o oduzimanju imovine stečene izvršenjem krivičnog djela.

- U Republici Srpskoj u 2018.godini usvojen je novi Zakon o oduzimanju imovine proistekle iz krivičnog djela koji je otklonio određene nedostatke prethodnog Zakona i u cijelosti je usaglašen sa međunarodnim standardima.
- Praćenje desetogodišnje primjene posebnih zakona u ovoj oblasti u Republici Srpskoj ukazuje da je nakon 2010.godine bilo određenih početnih rezultata u smislu provođenja finansijskih istraga i značajnog oduzimanja imovine od izvršilaca krivičnih djela i trećih lica kroz nekoliko predmeta koje je procesuiralo, prije svega, Specijalno tužilaštvo Republike Srpske i pojedina Okružna tužilaštva, ali da je trenutno u radu manji broj značajnih finansijskih istraga u ovoj oblasti.
- Sadašnje stanje u ovoj oblasti, kada se imaju u vidu Izveštaji Evropske komisije o napretku BiH na putu ka Evropskoj uniji u dijelu koji se odnosi na prevenciju i borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala, ukazuju da su finansijske istrage i oduzimanja imovine uglavnom neefikasne, istrage predugo traju, sudski postupci kojih i nema značajan broj, takođe dugo traju, zbog čega je percepcija javnosti o prisutnosti korupcije u našem društvu, kroz, često, nekritičko izvještavanje različitih medija usmjerena isključivo na pravosuđe.
- Zakon o oduzimanju nezakonito stečene imovine krivičnim djelom Federacije BiH, koji je u primjeni od 2015. godine je potrebno modernizirati u odnosu na iskustva u dosadašnjoj primjeni, razvoj pravnog okvira u ovoj oblasti u ostala tri krivično-pravna sistema u Bosni i Hercegovini, te naročito u domenu osiguranja efikasnijih mehanizama za upravljanje privremeno i trajno oduzetom imovinom.
- Potrebno je unaprijediti sve potrebne kapacitete za efikasno provođenje finansijskih istraga, naročito u domenu edukacija, obuka, poboljšanja koordinacije i saradnje na nacionalnom i međunarodnom nivou, stvaranja pretpostavki za efikasnu razmjenu informacija i podataka u konkretnim slučajevima. Posebno je važno unaprijediti mehanizme za pristup i razmjenu podataka iz registara imovine, osigurati specijalizaciju profesionalaca (istražitelja, tužioca, sudija i drugih) koji postupaju u ovoj oblasti.
- Potrebno je stalno nadograđivati mehanizme za monitoring i evaluaciju primjene propisa o oduzimanju imovinske koristi pribavljene krivičnim djelima, naročito mehanizme za prikupljanje, obradu i razmjenu statističkih podataka o finansijskim istragama, privremeno i trajno oduzetoj imovini i ishodima postupaka za upravljanje oduzetom imovinom.
- Potrebno je unaprijediti pravni okvir za prodaju privremeno oduzete imovine, na način da se u propisanom postupku obezbjedi zaštitita prava vlasnika imovine.
- Potrebno je unaprijediti pravni okvir kod donošenja odluka o raspolaganju trajno oduzetom imovinom u javnom interesu i socijalne svrhe, na način da se utvrdi postupak, tj. ko i na koji način može konkurisati za dodjelu oduzete imovine, a kako bi se obezbijedilo načelo transparentnosti.

IV PANEL 13:40 – 15:00

Moderator – Diana Kajmaković, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine

Panelisti: Ivana Petković, tužiteljica Tužilaštvo Bosne i Hercegovine: "Sukob nadležnosti između Tužilaštva Bosne i Hercegovine i tužilaštava u Bosni i Hercegovini"; **Senad Osmić**, tužilac Tužilaštvo Bosne i Hercegovine: „Odnos korupcije i klijentelizma“; **Tatjana Savić**, Advokat iz Bijeljine i **Mirna Avdibegović**, advokat iz Tuzle: „Pozivanje advokata – branilaca kao svjedoka u krivičnom postupku protiv branjenika“; **Prof. dr. Aco Bobić**, Ministarstvo pravde Republike Srbije, Okružni zatvor u Novom Sadu: "Suzbijanje krivičnih dela trgovine narkoticima na području Republike Srbije"

Ivana Petković, tužiteljica Tužilaštvo Bosne i Hercegovine: "Sukob nadležnosti između Tužilaštva Bosne i Hercegovine i tužilaštava u Bosni i Hercegovini"

Zaključci:

Neophodno je dopuniti zakonsku regulativu u smislu propisivanja jasnih tijela i procedura koja se odnose na sukob nadležnosti između Tužilaštva BiH i tužilaštava u Bosni i Hercegovini, kao i između tužilaštava u Bosni i Hercegovini.

Sudovi, u skladu sa postojećim zakonskim odredbama, moraju paziti na svoju nadležnost tokom cijelog postupka, nezavisno od predlagača.

Sud je dužan stranke i branioca tretirati na jednak način. Pozivanje suda da, za razliku od odbrane, tužilac ima na raspolaganju član 35.-38. ZKP BiH, ne može uticati na poštivanje načela jednakosti, imajući u vidu da upravo član 35. stav 1. ZKP BiH daje ovlaštenje tužiocu za preduzimanje radnji za krivična djela „koja su u nadležnosti suda“. Istrajavanjem u ovakvom stavu Suda BiH, primorat će se tužioci da, iako svjesni da nisu nadležni, postupaju do podizanja optužnica, koje će sud prosljeđivati sudovima za koje se, u ranijoj fazi postupka, već znalo da su nadležni, čime se ponovo narušavaju osnovni principi i nepotrebno okupiraju kapaciteti organa krivičnog gonjenja. Svaki drugi stav suda ne doprinosi poštivanju prava na suđenje bez odlaganja, imajući u vidu da je sud dužan sprovesti postupak bez odlaganja, te doprinosi „pravnom vakumu“ u kojem će biti prekršen i princip zakonitosti jer neće biti organa koji će sprovesti postupak kojim će se učiniocu izreći krivičnopravna sankcija.

Evidentno je da „pravni vakum“ nije otklonjen formiranjem tijela koje, čini se, nema adekvatne mehanizme da ispuni propisanu nadležnost. Ukoliko se pak i uspije usvojiti prijedlog, preporuka ili zaključak, ne bi bilo osnova za odgovornost glavnog tužioca koji bi odbio sprovesti odluku tijela, imajući u vidu da nisu predviđeni mehanizmi sankcionisanja.

Na kraju, do zakonskog rješavanja ovog pitanja, potrebno je uložiti dodatne napore u cilju poboljšanja međutužilačke saradnje na svim nivoima, kako bi se otklonile negativne posljedice koje, kako je vidljivo iz primjera, nesporno nastupaju u pogledu procesuiranja počilaca krivičnih djela.

Senad Osmić, tužilac Tužilaštvo Bosne i Hercegovine: „Odnos korupcije i klijentelizma“

Zaključci:

- Korupcija djeluje u interakciji sa drugim oblicima društveno štetne patologije, tj. sa fenomenima za koje je usko vezana ili se istima poistovjećuje, kao što su: klijentelizam i elitizam, loše i/ili neefikasno djelovanje jednog, više ili svih stubova vlasti, izostanak materijalne, formalne i disciplinske odgovornosti formalnih autoriteta vlasti, zastrašivanje, cenzura ili autocenzura nosilaca ovlaštenja diskrecionog ili arbitrarnog odlučivanja i dr;
- Klijentelizam je posebno izražena pojava i značajan kogenerator korupcije u tranzicijskim društvima i kao takav predstavlja oblik političke korupcije i vladavine (ne)prava pomoću raznih oblika potkupljivanja u novcu ili drugim oblicima koristi i benefita;
- Sprema korupcije i klijentelizma vodi društvo ka statusu „zarobljene države“ u kojoj Institucije nisu sposobne da u zakonom propisanim procedurama donose odluke zasnovane na Ustavu i zakonu, a što je preduvjet za vladavinu prava, demokratiju, stvarnu zaštitu ljudskih prava, pravičnost, socijalnu pravdu, ekonomski razvoj i pravilno i pošteno funkcionisanje tržišne privrede.

Tatjana Savić, Advokat iz Bijeljine i Mirna Avdibegović, advokat iz Tuzle: „Pozivanje advokata – branilaca kao svjedoka u krivičnom postupku protiv branjenika“

Zaključci:

Pravo na odbranu putem branioca predstavlja jedno od osnovnih ljudskih prava, te neodvojiv element prava na pravično suđenje, kako to proizlazi iz domaćih i međunarodnih pravnih akata, a posebno iz zakona o krivičnom postupku koji se primjenjuju u Bosni i Hercegovini i koji su detaljno propisali obaveze poštovanja prava na odbranu i branioca u krivičnim postupcima.

Uloga branioca u krivičnom postupku je zaštita prava branjenika i može biti u potpunosti ostvarena isključivo uz uspostavljanje neizostavnog odnosa povjerenja između branioca i branjenika, a koji je i međunarodnim aktima propisan kao jedan od preduslova za obavljanje pravničke djelatnosti. Zapravo je povjerljivost jedno od osnovnih načela advokatske djelatnosti i ostvaruje se kroz zaštitu advokatske tajne, čije kršenje je u Bosni i Hercegovini kažnjivo kao jedan od najtežih oblika povrede advokatske dužnosti.

Upravo u cilju zaštite ovih načela i punog uživanja prava na odbranu je i odredbama zakona o krivičnom postupku propisano da se kao svjedok ne može saslušati branilac u odnosu na činjenice koje su mu postale poznate u svojstvu branioca, ali ni advokat koji je dužan da štiti profesionalnu tajnu. Uprkos tome u praksi su se javljali slučajevi pozivanja advokata/branilaca u svojstvu svjedoka u krivičnim predmetima protiv njihovih klijenata, gdje bi pozivanjem na normu da branilac ne može biti lice koje je pozvano ili saslušano u svojstvu svjedoka, takav branilac uprkos pozivanju na advokatsku tajnu, bio onemogućen u daljnjem postupanju u tom predmetu.

U ovom radu se analizom zakonskih odredbi i odredbi međunarodnih pravnih akata željelo ukazati na potrebu zaštite advokatske djelatnosti, kao takve, prvenstveno u cilju zaštite i ostvarivanja prava na pravično suđenje u krivičnim postupcima, ali i u cilju očuvanja nezavisnosti i samostalnosti advokatske djelatnosti, kao i prava na rad advokata i dr. Ovo posebno imajući u vidu da je i Parlamentarna skupština Vijeća Evrope u preporuci br. 2121(2018) pod tačkom 3. izrazila duboku zabrinutost zbog slučajeva „*ispitivanja advokata kao svjedoka u predmetima protiv njihovih klijenata*“, a što sve predstavlja vid uznemiravanja i napada na advokate i advokaturu.

U radu se nastojala prikazati i nejednakost u tretmanu branilaca i tužilaca u istoj procesnoj situaciji i zapravo nepostojanju mehanizma pozivanja i osiguranja iskaza svjedoka od strane lica koje u tom trenutku obavlja dužnost postupajućeg tužioca, ali npr. po drugom osnovu ima saznanja u vezi sa konkretnim predmetom i odbrana ima interes njegova pozivanja u svojstvu svjedoka.

U cilju prevazilaženja ovih problema koji kao takvi mogu ozbiljno ugroziti pravičnost pojedinog krivičnog postupka, zakonodavac bi trebalo da razmotri mogućnost detaljnijeg uređenja ovih pitanja i propisivanja konkretne nadležnosti sudije za prethodni postupak i sudije za prethodno saslušanje u ovim situacijama.

**Prof. dr. Aco Bobić, Ministarstvo pravde Republike Srbije, Okružni zatvor u Novom Sadu;
"Suzbijanje krivičnih dela trgovine narkoticima na području Republike Srbije"**

Zaključci:

- Pojava koja je stara vekovima, trenutno veoma aktuelna, a na našim prostorima doživela ekspanziju 90-tih godina;
- Sastavni je deo organizovanog kriminala i borba protiv ove pojave je veoma teška;
- Urušava zdravlje pojedinca, ali indirektno uništava i porodicu;
- Pojava koja je prisutna kako u gradskim tako i u seoskim sredinama
- Tačan broj ovisnika je veoma teško utvrditi;
- U borbi protiv trgovine narkoticima uključuju se i Vlade država koje donose i Strategije o sprečavanju zloupotreba droga

Vlada Republike Srbije donela je Strategiju za period od 2014-2021 godine i ona uključuje:

- Smanjenje potražnje za drogama
- Smanjenje ponude za drogama
- Koordinacija
- Međunarodna saradnja
- Istraživanje i procena
- Za odlučnu borbu neophodna je jaka politička volja i aktivno učešće svih subjekata države

U toj borbi aktivno učestvuju nadležna Ministarstva (pravde, unutrašnji poslova, sporta i omladine, zdravlja, prosvete) kao i Institut za javno zdravlje, Crveni krst, lokalna zajednica, ustanove za lečenje bolesti zavisnosti, NVO i itd.

U toj borbi akcenat staviti na zaštiti mladih, a posebno dece.

PETAK 04.06.2021 GODINE

V RADNA GRUPA 10:00 – 15:00

Međunarodna organizacija za migracije (IOM)

“Trgovina ljudima - Izazovi u otkrivanju i procesuiranju krivičnog djela trgovine ljudima u kontekstu mješovitih migracijskih tokova”

Moderator: Prof. Dr. sc. Eldan Mujanović, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu;

Panelisti:

Laura Lungarotti, Šefica misije, IOM: „Uvodno obraćanje i predstavljanje projekta IOM/USAID „Kratkoročna i srednjoročna podrška naporima u oblasti borbe protiv trgovine ljudima u BiH”; **Nancy Eslick**, Direktorica misije, USAID/BiH – *online uključenje*; **Gordana Tadić**, Glavna tužiteljica Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Šef Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima; „Presjek stanja u oblasti trgovine ljudima u BiH: „Rezultati rada Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima”; **Samir Rizvo**, Pomoćnik ministra/Državni koordinator za borbu protiv trgovine ljudima, Ministarstvo sigurnosti BiH; „Reforma nacionalnog referalnog mehanizma za borbu protiv trgovine ljudima u BiH”; **Radmila Dragičević Dičić**, sudija Vrhovnog kasacionog suda, Republika Srbija: „Izazovi u krivično-pravnom gonjenju trgovine ljudima – iskustva Republike Srbije“; **Hilmo Vučinić**, sudija Suda Bosne i Hercegovine: „Praksa Suda BiH u procesuiranju krivičnih djela trgovine ljudima”— *online uključenje*; **Sena Uzunović**, tužiteljica, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine: „Istražni aspekti borbe protiv trgovine ljudima u okviru mješovitih migracijskih tokova - položaj žrtve/oštećenog“.

Obraćanje Nancy Eslick, Direktorica misije, USAID/BiH **Laura Lungarotti**, Šefica misije, IOM: „Uvodno obraćanje i predstavljanje projekta IOM/USAID - *online uključenje*.

- U posljednje vrijeme je aktuelizirana uloga i značaj Udarne grupe za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne migracije, koja ostvaruje blisku saradnju i sa Udarnom grupom za borbu protiv terorizma, jer se radi o bliskim oblastima, naročito u kontekstu recentne migrantske krize i pojačanih operativnih aktivnosti nadležnih institucija u ovim područjima, koje su rezultirale i otkrivanjem osoba među migrantskom populacijom koje mogu imati veze sa terorizmom, i koje su zbog prijetnji nacionalnoj sigurnosti BiH stavljene pod nadzor Službe za poslove sa stancima.

- Shodno navedenom ove mehanizme operativne koordinacije *treba dodatno ojačati, i proširiti kroz intenzivniju horizontalnu (pravosuđe-agencije za provođenje zakona) i vertikalnu saradnju (od državnog, preko entitetskih, Distrikta i kantonalnih nivoa vlasti)*. Dobar primjer je svakako Mreža specijaliziranih tužitelja i istražitelja za borbu protiv trgovine ljudima koju treba dalje jačati. Uključivanje predstavnika Službe za poslove sa strancima u Udarnu grupu je svakako dobar primjer prilagođavanja u odnosu na novonastale okolnosti migrantske krize u BiH.

- U kontekstu migracijske krize, i velikog broja od cca. 70.000 migranata koji su prešli preko teritorije BiH naročito se ističu problemi efektivne identifikacije potencijalnih žrtava trgovine ljudima. Uzroci su jezičke barijere, nedovoljna posvećenost u obavljanju službenih intervjua sa osobama iz ove populacije, uticaj organizovanih kriminalnih grupa koje kontrolišu migrante, kratak period zadržavanja na teritoriji BiH i odlazak u druge države, što jasno govori da su pojave krijumčarenja migranata i trgovine ljudima vrlo bliske i povezane i ne mogu se tretirati kao odvojene. Poznate su prakse da osobe koje su bile krijumčarene u jednom momentu postanu žrtve trgovine ljudima, najčešće jer su ostali bez novčanih sredstava za nastavak putovanja i nerijetko kroz eksploataciju moraju plaćati krijumčarima/trgovcima ljudima njihove usluge.

- Shodno navedenom domaće institucije trebaju osnažiti vlastite kapacitete i operativne procedure rada u cilju proaktivnog pristupa u identifikaciji potencijalnih žrtava trgovine ljudima u mješovitim migracijskim tokovima. Npr. Tužilaštvo BiH je formiralo novi Odsjek za borbu protiv trgovine ljudima i ilegalne

migracije kojem treba pružiti podršku u radu, naročito putem edukacije i obuke, razmjenom iskustava i znanja i povezivanjem sa partnerskim institucijama u državi, regionalno i na međunarodnom planu. Edukacije i obuke se odnose na sve profesionalce koji postupaju u ovom domenu i po mogućnosti trebaju biti multidisciplinarni. Tematski se edukacije u obuke trebaju baviti pitanjima: tehnike obavljanja intervjua, prikupljanje i razmjena kriminalističko-obavještajnih saznanja, paralelne i zajedničke istrage sa drugim državama i procedure pomoći i tretmana žrtava trgovine ljudima koji dolaze iz migrantske populacije. Pitanje prevodioca treba rješavati regionalno i na sistemski način korištenjem svih resursa i iskustava koja postoje u ovom području.

- Definitivno se kvaliteta postupanja u ovom području može podići na viši nivo odgovarajućim izmjenama i dopunama zakona u cilju harmonizacije sa međunarodnim standardima i usklađivanja između četiri krivična zakonodavstva koja su trenutno u nekim aspektima značajno različita. To se odnosi na definisanje pojma žrtve, veća prava oštećenih u krivičnom postupku, normiranje starosnog uzrasta djece (18 godina) shodno Konvenciji UN o pravima djeteta, posebne istražne radnje, druge procesne institute itd. Svakako se treba provesti sveobuhvatna harmonizacija krivičnih djela trgovine ljudima i srodna krivična djela između četiri krivična zakonodavstva jer trenutno postoje određene neujednačenosti i nejasnoće. Ovim se ne samo jača pravna sigurnost BH građana nego i žrtava trgovine ljudima i migrantske populacije prema kojoj se postupa.

- Naročito je važno jačati kapacitete institucija u domenu identifikacije migranata, tj utvrđivanja njihovog identiteta tako da je potrebno koristiti sva poznate tehnike i metodologije, uključujući biometrijsku identifikaciju u tom pravcu;

- Adekvatna zaštita žrtava je ključni aspekt postupanja u predmetima trgovine ljudima. U tom smislu posebno je važno raditi na jačanju referalnog mehanizma zaštite, primjenjivati odredbe o nekažnjavanju žrtava i pružati cjelovite usluge tretmana i reintegracije žrtava. Razvoj Smjernica za nekažnjavanje žrtava trgovine ljudima, kažnjavanje korisnika usluga žrtava trgovine ljudima i krivično gonjenje pravnih osoba za krivična djela trgovine ljudima je obaveza VSTV-a i donošenje ovih dokumenata je važan korak u izgradnji efikasnih mehanizama zaštite.

- Saradnja pravosudnih institucija sa Ministarstvom sigurnosti je također važna, naročito zbog strateške uloge koju Ured državnog koordinatora ima u ovom području. Primjer uspostave novog referalnog mehanizma u vidu lokalnih koordinacijskih timova, koji funkcioniraju na osnovu državne Strategije suprotstavljanja trgovini ljudima, je svakako pozitivan primjer daljeg jačanja operativne koordinacije, multidisciplinarnog pristupa i saradnje sa organizacijama civilnog društva. Ovi timovi trebaju značajnu podršku u jačanju njihove uloge, legitimiteta i preuzimanja inicijative za borbu protiv trgovine ljudima u zajednicama gdje djeluju.

- Trgovina ljudima u BiH mijenja svoje oblike i danas se sve više odvija uz pomoć i putem savremenih tehnologija i Interneta. Da bi se krivične istrage mogle adekvatno provesti i slučajevi procesuirati pred sudovima značajna je uloga i pomoć stručnih osoba/vještaka koji su adekvatno educirani i obučeni da rade u ovom području.

- Iz toga slijedi da je potrebna daljnja podrška nadležnim policijskim i tužilačkim institucijama u cilju jačanja znanja, iskustava i operativne kapacitiranosti da mogu blagovremeno prepoznavati i otkrivati trgovinu ljudima, bez obzira na oblike u kojima se javlja, državljanstvo žrtava i učinitelja i njihov modus operandi. Naročito se treba posvetiti adekvatna pažnja humanitarnim aspektima krize i senzibiliranju institucija u tom pravcu.

- Saradnja nadležnih institucija sa organizacijama civilnog društva ostaje i dalje prioritet u cilju efikasnije borbe protiv trgovine ljudima. Ove organizacije često imaju blagovremene kontakte sa potencijalnim žrtvama, više su u kontaktu sa migrantskom populacijom i mogu biti dobar partner nadležnim institucijama u identifikaciji žrtava;

- Važno je dodatno jačati kapacitete organizacija civilnog društva u prepoznavanju elemenata trgovine ljudima, uočavanju indikatora u cilju identifikacije žrtava i načinima ostvarenja saradnje sa nadležnim institucijama. Isto tako, pomoć i zaštita žrtava trgovine ljudima ostaje vrlo važan segment rada ovih organizacija i njihov angažman u ovom području je ključan za uspješno okončanje krivičnih postupaka.

VI RADNA GRUPA 09:00 – 13:00

Atlantska inicijativa

„Razmatranje pravosudnog odgovora u slučajevima silovanja i seksualnog uznemiravanja u pravosuđu Bosne i Hercegovine“

Moderator: Božana Banduka, Predsjednica Općinskog suda u Kiseljaku

Panelisti: Adisa Zahiragić, sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu: „Procesuiranje krivičnog djela silovanja u sudskoj praksi u Bosne i Hercegovine“; **Slavica Tadić**, predsjednica Osnovni sud u Zvorniku: „Procesuiranje seksualnog uznemiravanja u sudskoj praksi u Bosne i Hercegovine“; **Mirela Mujagić**, stručni savjetnik, psiholog u Kantonalnom sudu u Bihaću: „Razumijevanje psiholoških posljedica silovanja i seksualnog uznemiravanja na žrtvu“.

Adisa Zahiragić, sutkinja Kantonalnog suda u Sarajevu; „Procesuiranje krivičnog djela silovanja u sudskoj praksi u Bosne i Hercegovine“

Zaključci i preporuke:

Kontinuirana edukacija nosilaca pravosudnih funkcija u oblasti krivičnih djela protiv spolne slobode i morala je nedovoljna jer ne pomaže u sudskoj praksi te ju je nužno unaprijediti;

Opis radnji izvršenja djela u optužnicama nije adekvatan sa dokazima uz optužnicu te je potrebno organizirati seminare i okrugle stolove u razmjeni iskustava u sprječavanju rizika nezakonitih dokaza ((dokaz o tjelesnim povredama oštećene i nalaz vještaka);

U sudskoj praksi se javljaju slučajevi u kojima postoji više kvalifikatornih okolnosti koje utječu na pravnu kvalifikaciju djela. Na primjer, ako je silovanje izvršeno prema maloljetnom licu u Federaciji BiH, postojat će djelo iz stava 5. člana 203, a ako je izvršeno na naročito okrutan ili ponižavajući način postojat će djelo iz stava 2. člana 203. Ako je izvršeno na naročito okrutan način prema maloljetnoj žrtvi, postojat će djelo iz stava 6. člana 203. Međutim, u Republici Srpskoj će u takvim situacijama biti isti oblik djela, tj. stav 2. člana 165. KZ RS; usaglasiti sudsku praksu i nastojati da se kaznena politika pojača;

Analizom presuda uočeno je korištenje tipskih obrazloženja odluke o kazni, bez konkretizacije olakšavajućih i otežavajućih okolnosti, tako da čitaocu nije jasno na osnovu kojih konkretnih okolnosti se sud opredijelio za određenu kaznu zatvora kao i njeno trajanje. Ocjenu otežavajućih i olakšavajućih okolnosti u osuđujućim presudama prilagoditi specifičnostima konkretnog krivičnog djela jer su u pitanju djela protiv spolne slobode i morala

Teške materijalne prilike ili npr. činjenica da je optuženi nezaposlen, da je porodičan, često predstavljaju olakšavajuću okolnost na koju se sudovi pozivaju prilikom odmjeravanja kazne, što je karakteristično za krivična djela protiv imovine. Nastojati da se uspostave standardi kod ocjene otežavajućih i olakšavajućih okolnosti kod seksualnih napada i izbjegavati prisutnu praksu izjednačavanja ocjene otežavajućih i olakšavajućih okolnosti kao kod svih drugih krivičnih djela; pažljivo obrazlagati otežavajuće i olakšavajuće okolnosti i objasniti razloge

U sudskoj praksi se rijetko kod ovih krivičnih djela cijeni motiv i pobude zbog kojih se čini djelo, što umanjuje značaj okolnosti kod opredjeljenja suda za sankciju te da se u presudama obraća veća pažnja na ove okolnosti;

Kazne kod ovih krivičnih djela su uvijek bliže zakonskom minimumu nego maksimumu bez obzira na kvalifikatorne oblike (djelo učinjeno na ponižavajući način, nastupila teška tjelesna povreda ili djelo učinjeno prema maloljetniku) i otežavajuće okolnosti što je potrebno promijeniti;

Žrtve su često na suđenjima izložene neprijatnom unakrsnom ispitivanju koje nije kontrolisano od suda te dolazi do retraume žrtve te je potrebno prilikom ispitivanja žrtve koristiti zakonske mehanizme zaštite žrtve;

Ne izvode se dokazi o traumi žrtve niti o imovinskopravnom zahtjevu te je potrebno u tom pravcu razviti praksu u tužilaštvima;

Ne daje se dovoljan značaj okolnostima ako su muškarci žrtve silovanja što je povezano sa predrasudama te se edukacije trebaju razvijati i u tom pravcu;

I dalje su vidljive rodne predrasude kod seksualnih napada kao i odustajanje žrtava od svjedočenja. Potrebno je razviti praksu ohrabivanja žrtvi prije podizanja optužnice da svjedoči pred sudom i razviti zaštitu pred sudovima;

Izbor žrtava od strane učinilaca djela je ciljan i vrlo često povezan sa ranjivošću žrtava (invaliditet, srodnost, bolest, romska populacija) koje okolnosti je posebno važno da se cijene kod seksualnih napada.

Slavica Tadić, predsjednica Osnovni sud u Zvorniku: „Procesuiranje seksualnog uznemiravanja u sudskoj praksi u Bosne i Hercegovine“

Zaštita ljudskih prava nije nešto što treba shvatiti kao nametnutno nego zaštita ljudskih prava treba shvatiti kao nešto što je prirodno, neophodno i što je u interesu svih nas. Seksualno uznemiravanja je povreda ljudskih prava i dostojanstva, tako da je zaštita od seksualnog uznemiravanja zaštita ljudskih prava. Seksualno uznemiravanje je definisano kao krivično djelo ali je nedovoljno prepoznato i rijetko procesuirano tako da je potrebno da se prije svega profesionalna zajednica upozna i razumije pravnu prirodu i posljedice ovog vida povrede ljudskih prava, a zatim i šira zajednica. Seksualno uznemiravanje je oblik diskriminacije po osnovu pola.

Ukazala je na sadržaj Priručnika za postupanje u predmetima seksualnog uznemiravanja pripremljen od sudija i tužilaca za sudije i tužioce u pravosuđu Bosne i Hercegovine, uz pomoć i podršku Ambasade Kraljevine Švedske u Bosni i Hercegovine i Ureda za razvoj, podršku i edukaciju tužilaštva (OPDAT) Ministarstva pravde Sjedinjenih Američkih Država kroz projekat Atlanske inicijative - Rod i pravosuđe u Bosni i Hercegovini koji korisno upoznaje sa uzrocima i posljedicama seksualnog uznemiravanja, istorijski kontekst prepoznavanja seksualnog uznemiravanja kao neželjenog ponašanja i krivični aspekt ovog djela kao i postupanje u parničnim postupcima zbog naknade štete uzrokovane i nastale seksualnim uznemiravanjem i koji bi trebao da pomogne sudijama i tužiocima za detaljno razmatranje krivičnih i građanskih slučajeva u predmetima seksualnog uznemiravanja a time i jačanjem pojedinačnih kapaciteta sudija i tužilaca.

Mirela Mujagić, stručni savjetnik, psiholog u Kantonalnom sudu u Bihaću: *Razumijevanje psiholoških posljedica silovanja i seksualnog uznemiravanja na žrtvu*

Seksualno nasilje, a posebno silovanje, u svijetu je poznato od davnina. Isto nije individualni problem, nego društveni problem koji zahtijeva hitnu društvenu akciju, odnosno reakciju. Dakle, ovo je globalni problem koji poziva na javno progovaranje i otpor protiv "grijeha šutnje".

Iako se govori o ogromnim razmjerama ovog zločina, gotovo je nemoguće utvrditi tačan broj žrtava seksualnog nasilja. Činjenica da seksualno nasilje predstavlja 'tihi zločin', odnosno traumatsko iskustvo o kojem žrtve ćute, dodatno otežava evidenciju broja žrtava i procesuiranje ovog krivičnog djela. Strah da im se neće vjerovati, izostanak podrške, odbacivanje od strane porodice, strah od počinioca, stigmatizacija, etiketiranje, osjećaj krivice i stida te nedostatak vjere u bolju budućnost i izostanak povjerenja u pravosuđe, neki su od najpoznatijih razloga zbog kojih žrtve ne prijavljuju seksualno nasilje.

Procjenjuje se da samo 10 – 15% preživjelih prijavljuje silovanje policiji. Pravosnažne presude za silovanje su u stvarnosti veoma rijetke (procjenjuje se na 10% od 100 prijavljenih silovanja za koja su podignute optužnice). Lažno prijavljivanje silovanja je ispod standarda bilo kojeg drugog oblika krivičnog djela (oko 2%).

Čak i onda kada dođe do prijavljivanja i procesuiranja, nosioci pravosudnih funkcija suočavaju se s vrlo specifičnim izazovima kao što su visoka traumatiziranost žrtava, odstupanja u njihovom ponašanju, u vrijeme izvršenja krivičnog djela kao i u vrijeme svjedočenja, a u odnosu na očekivane 'tipične' obrasce ponašanja te nedostatak drugih potkrepljujućih dokaza.

Kako bi se što uspješnije nosili s navedenim izazovima, sudije i tužiocima su primorani da primjenjuju nove činjenične obrasce na nedovoljno razrađene pravne definicije i pronalaženje ravnoteže između zaštite žrtve/svjedoka od dodatne retraumatizacije i osiguranja prava odbrane na osporavanje dokaza. S tim u vezi iznjedrene su značajne promjene u međunarodnom i domaćem pravu, a posebno one koje se odnose na preciznije definiranje ovakvih krivičnih djela, uvođenje novih kategorija imenovanih krivičnih djela te implementaciju posebnih pravila iznošenja dokaza i postupanja u ovim predmetima. Upravo iz ovih razloga fenomen seksualnog nasilja se stavlja u jedan širi kontekst te se na taj način nastoji omogućiti, pored pravnog, i holističko, psiho-socijalno razumijevanje viktimizacije do koje dovodi silovanje i seksualno nasilje.

Dakle, važno je potaknuti razumijevanje psiholoških specifičnosti seksualnog nasilja i njegovih posljedica, a sve u skladu s pristupom orijentisanim na žrtvu (eng. victim centred approach) te praktičarima ponuditi znanja i vještine potrebne za primjenu ovog pristupa u svom radu. Prema Istambulskoj konvenciji, pristup orijentisan na žrtve predstavlja pristup koji za prioritet ima identificiranje potreba žrtve i brigu o istima, te prepoznavanje neophodnosti adresiranja ovog oblika nasilja na specifičan i rodno senzitivnan način.

Sudije, tužiocima i policija imaju jednu od ključnih uloga u prevenciji i kažnjavanju seksualnog nasilja. Usvajanjem i primjenom pristupa usmjerenog na žrtve, podsticanjem poštovanja za žrtve i zauzimanjem neosuđujućeg stava, ovi profesionalci ne samo da će poboljšati svoju efektivnost na poslu, nego će žrtvama ponuditi značajnu podršku u prijavljivanju i suprostavljanju ovom obliku nasilja. Žrtve će osjećati da ih se razumije i podržava, da im se želi pomoći i da im se vjeruje. Sve ovo predstavlja način osnaživanja žrtve, a potom i ohrabivanja na suradnju sa profesionalcima koji provode zakon. Benefit od ovakvog pristupa nije samo na strani žrtve, već i na strani otkrivanja istine koju je potrebno ne samo utvrditi, već i razumjeti.

VI RADNA GRUPA 09:00 – 10:30

Misije OSCE u Bosni i Hercegovini

„Tematski zaključci i preporuke Misije OSCE-a u BiH iz 2020.-2021. godine u vezi sa (krivičnim) sektorom pravde“

Moderator: Dejan Đurović, Pravosudna komisija Brčko Distrikta BiH

Panelisti: Boris Topić, službenik za pitanja borbe protiv trgovine ljudima, Misija OSCE-a u BiH; „Prezentacija saznanja i preporuka iz izvještaja Misije o osiguravanju pravde za žrtve trgovine ljudima: Analiza odgovora krivično-pravnog sistema u BiH sa preporukama“; **Meriton Pajaziti**, pravni savjetnik, Misija OSCE-a u BiH; „Prezentacija saznanja i preporuka iz tematskog izvještaja Misije: Institut dodatnih sudija kao potencijalna prijetnja načelu nezavisnosti sudstva u BiH“; **Marija Daka**, službenica za pravna pitanja, Misija OSCE-a u BiH; „Prezentacija saznanja i preporuka iz trećeg godišnjeg izvještaja Misije o odgovoru pravosuđa na korupciju: Sindrom nekažnjivosti“; **Meagan Smith Hrle**, službenica na projektu, **Aldina Muslija**, asistentica na projektu; „Prezentacija projekta “Pružanje podrške efikasnijem provođenju pravde u predmetima korupcije i organiziranog kriminala na Zapadnom Balkanu kroz praćenje sudskih postupaka“

Obraćanje svih panelista učesnicima je bilo on-line

Ukazano je da je institut dodatnih sudija potencijalna prijetnja načelu nezavisnosti sudstva u Bosni i Hercegovini, te su date sljedeće

Preporuke:

- Dodatne sudije trebaju se imenovati samo kao izuzetak, uz odgovarajuće obrazloženje potreba dotičnog suda i bez mogućnosti produženja mandata. Ako se ove smjernice ne poštuju, novi Zakon o VSTV-u BiH trebao bi ukinuti institut dodatnih sudija. Provedbeni propisi, kao i zakoni koji se odnose na sudove u entitetima, u skladu s tim, trebali bi biti izmijenjeni i dopunjeni.
- VSTV BiH treba nastaviti tražiti alternativne načine za rješavanje starih predmeta. Takve bi mogućnosti mogle obuhvatati, između ostalog, uvođenje efikasnijeg sistema za imenovanje redovnih sudija; uvođenje fleksibilnijeg sistema za raspodjelu predmeta i njihov prenos između odjela; efikasnije korištenje mogućnosti privremenog premještaja redovnih sudija s jednog suda na drugi sud, koji ima veliki broj neriješenih predmeta; reforma izvršnih postupaka uvođenjem profesionalnih sudskih izvršitelja i rasterećivanje sudova od izvršenja predmeta malih vrijednosti; poticanje boljeg planiranja odlaska u penziju, te podržavanje mehanizama alternativnog rješavanja sporova radi smanjenja ukupnog broja predmeta.
- Iako je sveobuhvatan pregled sistema imenovanja izvan opsega ovog Izvještaja, s obzirom na to da sistematizacija nije urađena od 2009. godine, VSTV BiH, u dogovoru s predsjednicima sudova, treba provesti analizu kako bi se utvrdio potreban broj sudija po sudovima.
- VSTV BiH i predsjednici sudova trebaju osigurati da se dodatne sudije posvete starim predmetima, umjesto da im se rutinski dodjeljuju novi predmeti, kako bi se izbjegla pogrešna procjena potrebnog broja sudija na svakom sudu.
- VSTV BiH treba poticati objektivne napore predsjednika sudova u pronalaženju boljih načina korištenja postojećih resursa, umjesto da pribjegavaju traženju imenovanja dodatnih sudija.
- VSTV BiH treba dati prednost popunjavanju sistematiziranih upražnjenih mjesta za redovne sudije nad imenovanjem dodatnih sudija.

Treći godišnji izvještaj o odgovoru pravosuđa na korupciju: Sindrom nekažnjivosti

Preporuke upućene izvršnim i zakonodavnim tijelima:

- Materijalni i procesni krivični zakoni relevantni za procesuiranje predmeta korupcije trebaju biti usklađeni u svim jurisdikcijama u BiH. Politička tijela na entitetskom i državnom nivou trebaju se obavezati na usklađivanje zakonskog okvira u sklopu svojih nastojanja usmjerenih na borbu protiv korupcije (vidjeti poglavlje 2.1 i 2.2 u Prvom izvještaju ARC-a iz 2018. godine).
- U tom pogledu, prioritet u kratkoročnom periodu treba biti usvajanje ujednačenih izmjena i dopuna četiri zakona o krivičnom postupku u skladu sa uslovima predviđenim u Odluci Ustavnog suda BiH iz juna 2017. godine. U izmjenama i dopunama potrebno je ostvariti pravičnu ravnotežu između prava pojedinaca priznatih međunarodnim instrumentima iz oblasti zaštite ljudskih prava i potrebe da se osigura efikasno krivično gonjenje korupcije i drugih teških krivičnih djela (vidjeti poglavlje 2.2 u Prvom izvještaju ARC-a iz 2018. godine)..
- S ciljem usmjeravanja procesa usklađivanja zakonodavstva u srednjoročnom periodu, Ministarstvo pravde BiH treba, zajedno sa ministarstvima pravde u entitetima, razmotriti ponovno uspostavljanje stalnog tima eksperata (po ugledu na nekadašnji CCIAT) koji bi imao mandat za pripremu usklađenih izmjena i dopuna krivičnih i zakona o krivičnom postupku na svim nivoima vlasti u BiH (vidjeti poglavlje 2.1 u Prvom izvještaju ARC-a iz 2018. godine).
- Odredbe u četiri zakona o krivičnom postupku u BiH koje regulišu prenošenje vođenja postupka između sudova trebaju biti izmijenjene na usklađen način kako bi se dodatno definisali razlozi koji opravdavaju prenošenje vođenja postupka. Izmijenjene odredbe trebaju posebno pojasniti da li se relevantni osnovi za prenošenje vođenja postupka trebaju odnositi isključivo na potrebu da se zaštiti nepristrasnost i

nezavisnost suda, ili trebaju obuhvatiti i druge faktore kao što su ekonomičnost i efikasnost postupka (vidjeti poglavlje 6.1 u Drugom izvještaju ARC-a iz 2019. godine).

VII RADNA GRUPA 12:00 – 15:00

Ženevski centar za upravljanje sektorom sigurnosti (DCAF): „Jačanje sudskih kapaciteta za neovisni nadzor nad primjenom posebnih istražnih radnji u Bosni i Hercegovini, Predstavljanje Priručnika o posebnim istražnim radnjama“

Moderator: Prof. dr. Hajrija Sijerčić Čolić, dekanesa Pravnog fakulteta Univerzitet u Sarajevu;

Panelisti: Prof. dr. Hajrija Sijerčić Čolić, dekanesa Pravnog fakulteta Univerzitet u Sarajevu; „Uvod u Priručnik od strane urednice“; **Prof. dr. Haris Halilović**, Fakultet za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Univerziteta u Sarajevu; „Posebne istražne radnje u domaćem i međunarodnom kontekstu“: **Šejla Drpljanin**, Tužilaštvo Brčko distrikta Bosne i Hercegovine: „Obrazloženi prijedlog tužioca za određivanje posebnih istražnih radnji“; **Davorin Jukić**, sudija Suda Bosne i Hercegovine: „Izazovi odlučivanja suda o posebnim istražnim radnjama“; **Diana Kajmaković**, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine: „Izvođenje dokaza dobivenih uporabom posebnih istražnih radnji“ i **Svjetlana Ivanović**, Kabinet glavnog tužioca Tužilaštvo Bosne i Hercegovine: „Međunarodna pravna saradnja i pomoć u krivičnim stvarima“

Zaključci:

- U praksi potrebno je da zahtjev tužioca za određivanjem posebnih istražnih radnji bude obrazložen i da obuhvati elemente koje propisuje zakon o krivičnom postupku;
- Sudska naredba o određivanju posebnih istražnih radnji treba biti jasno izložena, posebno u kontekstu stavova Ustavnog suda BiH i Evropskog suda za ljudska prava;
- Izvođenje dokaza koji su dobiveni posebnim istražnim radnjama na glavnom pretresu treba biti u skladu sa propisanom zaštitom prikriivenih istražitelja. Zakonski propisi omogućavaju određene korake u tom pravcu, i oni su prihvatljivi i sa aspekta zaštite prava na odbranu.

VIII RADNA GRUPA 09:00 – 10:30

Moderator: Živana Bajić, Republičko javno tužilaštvo Republike Srpske

Panelisti: Nikola Sladoje, pomoćnik ministra pravde BiH i **Doc. dr. Sanela Latić**, šef odsjeka u Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine: „Značaj odabira pravnog osnova i oblika pravne pomoći za uspješnu međunarodnu pravnu pomoć (analiza i preporuke)“; **doc. dr. Darko Jokić i Aleksandar Jokić**, advokat iz Banje Luke: „Kritički osvrt na neka rješenja u krivično procesnim zakonima u Bosni i Hercegovini“.

Nikola Sladoje, pomoćnik ministra pravde BiH i **Doc. dr. Sanela Latić**, šef Odsjeka u Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine: „Značaj odabira pravnog osnova i oblika pravne pomoći za uspješnu međunarodnu pravnu pomoć (analiza i preporuke)“

Zaključci:

Ako za određenu radnju međunarodne pravne pomoći postoji precizna norma u Zakonu o MPP-u, ili ista takva norma postoji i u Zakonu o MPP i u međunarodnom ugovoru, onda je problem u postupajućem organu (sudu ili tužiteljstvu) ako tu normu ne primijeni. Ovi slučajevi su česti, pa se izvodi zaključak da određeni nosioci pravosudnih funkcija nisu dovoljno zainteresovani za informacije o propisima na osnovi kojih se provodi međunarodna krivičnopravna pomoć, a razlog za prednje se pored ostalog može potražiti i u sistemu ocjene rada i ispunjenja norme sudija i tužilaca.

Isto tako BiH u nekim slučajevima olako i bez rezervi pristupa konvencijama (multilateralnim međunarodnim ugovorima) iz ove oblasti iz kojih obaveze ne mogu provesti pravosudni organi, pa je neophodno prije

pristupanja takvim ugovorima provesti detaljnu analizu obaveza koje proizilaze iz takvih ugovora. Nakon provedene analize neophodno je sagledati mogućnost isticanja rezervi na određene norme ugovora, ako bi to doprinijelo efikasnijem ispunjenju obaveza iz ugovora, pa tek potom pokrenuti postupak pristupanja tim ugovorima. Ako po obavezama iz ugovora treba da postupaju pravosudni organi u BiH, tada bi se postupak pristupanja tom multilateralnom ugovoru trebao pokrenuti isključivo po prijedlogu Ministarstva pravde BiH ili uz punu koordinaciju sa drugim ministarstvom, čiji organi takođe preuzimaju određene obaveze iz takvog ugovora (najčešće Ministarstvo sigurnosti BiH). Dakle, postupak pristupanja međunarodnom ugovoru iz ove oblasti treba da provode ministarstvo nadležno za predlaganje domaćih propisa za izvršenje obaveza iz tog ugovora.

doc. dr Darka Jokića i Aleksandar Jokić, advokat iz Banje Luke;
"Kritički osvrt na neka rješenja u krivično procesnim zakonima u Bosni i Hercegovini"

Zaključci:

- Da se, u skladu sa usvojenim međunarodnim pravom, izmijene i dopune ZKP BiH, ZKP FBiH i ZKP BD BiH, a po uzoru na ZKP RS, i da se proširi krug lica kojima se daje pravo da mogu odbiti svjedočenje protiv osumnjičenih, odnosno optuženih, a sa kojima su u porodičnim odnosima;
- Da se izmijene i dopune ZKP BiH, ZKP RS, ZKP FBiH i ZKP BD BiH, te da se svjedoku dâ pravo da ne odgovara na pojedina pitanja ukoliko bi istinit odgovor izložio krivičnom progonu lice sa kojim je u bliskim porodičnim odnosima ili ukoliko bi sebe ili lice sa kojim je u bliskim porodičnim odnosima izložio teškoj sramoti ili velikoj materijalnoj šteti;
- Da se izmijene i dopune ZKP BiH, ZKP RS, ZKP FBiH i ZKP BD BiH, te da se, pored tužioca, i policiji dozvoli, kada im to povjeri tužilac i uz odobrenje sudije, da može prikupljati izjave od lica koja se nalaze u pritvoru, ako je to potrebno radi otkrivanja drugih krivičnih djela pritvorenog lica, njegovih saučesnika ili krivičnih djela drugih počinitelaca.

IX RADNA GRUPA 11:30 – 14:00

USAID projekt Pravosuđe protiv korupcije

Moderator: Enes Šehić, USAID

Panelsiti: Lejla Kurtnović tužiteljica Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo i **Samir Selimović** tužilac Kantonalnog tužilaštva Kantona Sarajevo: „Organizovani kriminal i predmeti visoke korupcije, izazovi u otkrivanju i procesuiranju ove vrste krivičnih djela u praksi“ i **Adisa Zahiragić**, sudija Kantonalnog suda u Sarajevu: „Pitanja rodnih predrasuda i procesuiranja predmeta korupcije“

Panel USAID projekt Pravosuđe protiv korupcije

Zaključci –Preporuke:

- Za postizanje veće efikasnosti rada na predmetima organizovanog kriminala i korupcije visokog nivoa, neophodne su izmjene sistema normiranja tužilaca te je potrebno osigurati adekvatno vrednovanje rada sudija na ovim predmetima u svim fazama krivičnog postupka. Izmjene pravilnika VSTV-a o vrednovanju predmeta organizovanog kriminala i korupcije visokog nivoa trebaju biti usmjerene u pravcu motivisanja za rad na ovoj vrsti predmeta.
- Potrebne su izmjene ZKP-a u smislu jasnog definisanja statusa i procedure dodjeljivanja statusa svjedoka saradnika – pokajnika i saradnje sa tužiocima.
- Neophodno je kontinuirano jačanje kapaciteta tužilaštava i agencija za provođenje zakona u smislu stručne podrške saradnika finansijske i ekonomske struke, po uzoru na Tužilaštvo BiH. Angažman stručnjaka iz oblasti forenzičkog računovodstva mogao bi biti krucijalan za efikasno procesuiranje predmeta korupcije i organizovanog kriminala.

- Potrebno je da se VSTV BiH, u skladu sa nadležnostima da se zalaže za adekvatno i kontinuirano finansiranje sudova i tužilaštava u BiH te da osigura efikasno pravosuđe, intenzivira svoje aktivnosti i zajedno sa rukovodiocima sudova i nadležnim tijelima izvršne vlasti iznađe način i tehničke uslove za održavanje suđenja u predmetima visoke korupcije i organizovanog kriminala sa većim brojem optuženih.
- Potrebno je kroz dalju specijalizaciju kontinuirano jačati kapacitete nosilaca pravosudnih funkcija, uključujući pomoćno osoblje, koji rade na predmetima organizovanog kriminala i korupcije. U onim sudovima u kojima postoji dovoljan broj sudija u krivičnim odjeljenjima i dovoljan broj predmeta organizovanog kriminala i korupcije visokog nivoa, potrebno je razmotriti formiranje posebnog vijeća u okviru krivičnog odjeljenja koje bi se bavilo ovom vrstom predmeta.
- Potrebno je kontinuirano unaprjeđivati svijest o rodnoj ravnopravnosti u pravosuđu u BiH, te je neophodno da nosioci pravosudnih funkcija proaktivno djeluju u cilju osiguranja poštivanja rodne ravnopravnosti u svim fazama postupka.
- Potrebno je inicirati aktivnosti kako bi borba protiv korupcije, sa rodnog aspekta uključivala i radnje koje se odnose na iznuđivanje spolnih radnji sa pozicije moći, kao koruptivne radnje.
- Poželjno je prilikom definisanja mjera za unapređenje efikasnosti rada na predmetima organizovanog kriminala i korupcije, konsultovati zaključke i preporuke „Procjene toka postupaka i procesa rada u predmetima visokog nivoa korupcije, organizovanog i privrednog kriminala“, izrađenu od strane USAID Projekta pravosuđe protiv korupcije u BiH.

SUBOTA 05.06.2021.GODINE

X RADNA GRUPA 09:00 – 11:00

CEST FBiH i CEST RS

„Etički izazovi i ključna pitanja integriteta u pravosuđu Bosne i Hercegovine“

Moderator: Arben Murtezić, direktor Centra za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine

Panelisti: Alena Kurspahić Nadarević, glavna disciplinska tužiteljica UDT VSTV i **Mirza Hadžiomerović**, zamjenik glavne disciplinske tužiteljice UDT VSTV: „Etika i disciplinska odgovornost: aktuelna pitanja“; **Melika Murtezić**, predstavnik Zajedničkog koordinacionog tijela udruženja sudija i tužilaca u BiH (ZKT) „Odnos između integriteta i percepcija javnosti“, **Nives Četojević**, predstavnik Zajedničkog koordinacionog tijela udruženja sudija i tužilaca u BiH (ZKT) „Korištenje društvenih mreža od strane nosilaca pravosudnih funkcija: međunarodni okvir“

Udruženja sudija i tužilaca će, u saradnji sa VSTV-om, organizovati konferenciju/seminar/okrugli sto vezano za javne istupe nosilaca pravosudnih funkcija, s posebnim osvrtom na korištenje društvenih mreža.

Nives Četojević, predstavnik Zajedničkog koordinacionog tijela udruženja sudija i tužilaca u BiH (ZKT); „Korištenje društvenih mreža od strane nosilaca pravosudnih funkcija: međunarodni okvir“

Suce treba periodično obučavati o relevantnim pitanjima i problemima, kao što su:

- I. koje platforme društvenih mreža su dostupne za korištenje;
- II. kako te platforme funkcioniraju;
- III. koje su koristi od sudjelovanja na tim platformama;
- IV. koje su potencijalne opasnosti/posljedice od tog sudjelovanja;
- V. kako suci trebaju sudjelovati s odgovarajućom suzdržanošću kako bi zaštitili svoju sigurnost i ispunili svoje obveze očuvanja sudačke neovisnosti, dostojanstva dužnosti i povjerenja javnosti;
- VI. kako članove obitelji treba na odgovarajući način uputiti da ispune svoju zadaću i osiguraju da suci ne budu izloženi sigurnosnim rizicima te da uspješno ispunjavaju svoje obveze kao suci;
- VII. kako korištenje društvenih mreža od strane sudskog osoblja isto tako može utjecati na povjerenje javnosti u sudstvo, sudački integritet, nepristranost i neovisnost;

viii. zašto izbjegavati istraživanje o strankama i otkrivanje informacija koje nisu dio dokaza pred sudom ili sudištem.

Osposobljavanje treba organizirati za novoimenovane suce. Osim toga, osposobljavanje za suce treba organizirati na trajnoj i kontinuiranoj osnovi i, ako je to moguće, treba ga učiniti dostupnim i elektroničkim putem.

Trebaju postojati stalni povjerljivi resursi namijenjeni postavljanju upita i traženju savjeta prema potrebi. Sudstvo treba razmotriti objavu anonimne kompilacije takvih savjeta i uputa. Sudstvo može razmotriti i pripremu drugih praktičnih smjernica za suce na temu korištenja društvenih mreža.”

Nakon rasprave na završnom zasjedanju učesnici savjetovanja prihvatili su zaključke koje je iznijela predsjednica Organizacionog odbora.

Učesnici i organizator savjetovanja posebno se zahvaljuju USAID-u, Misiji OSCE-a u BiH, IOM-u, CPRC – Centru za istraživanje politike suprotstavljanja kriminalitetu, AIRE Centru, Atlantskoj Inicijativi, IOM-u, Ženevskom centru za upravljanje sektorom sigurnosti (DCAF), koji su imali svoje panele na savjetovanju, kao i Sudskoj policiji Federacije Bosne i Hercegovine na podršci u osiguranju savjetovanja.

Predsjednica se zahvalila svim učesnicima u radu savjetovanja te posebno **Radmili Dragičević Dičić**, sudiji Vrhovnog kasacionog suda, Republika Srbija, **Mirjani Lazarovoj-Trajkovskoj**, sutkinji Vrhovnog suda Sjeverne Makedonije i **Prof. dr. Aci Bobiću**, Ministarstvo pravde Republike Srbije, Okružni zatvor u Novom Sadu.

Zahvalila se na radu JU Centrima za edukaciju sudija i tužilaca u Federaciji BiH i JU Centrima za edukaciju sudija i javnih tužilaca Republike Srpske, IKT podršci od strane uposlenika Vrhovnog suda FBiH g-dinu Dilaveru Mašiću.

Upućen je poziv svim učesnicima da uzmu učešće u radu sljedećeg **jubilarnog XX savjetovanja iz krivično pravne oblasti koje će se održati u prvoj polovini mjeseca juna 2022. godine u Neumu.**

Neum, 05.06.2021. godine

**Za Organizacioni odbor XIX savjetovanja iz krivičnopravne
oblasti Neum 2021
Predsjednica
Vildana Helić s.r.**

Prilog Izvještaja i zaključaka:

- Uvodno obraćanje predsjednika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine gospodina Halila Lagumdžije

**Uvodno obraćanje predsjednika Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine
gospodina Halila Lagumdžije**

XIX. Savjetovanje iz krivičnopravne oblasti
- Uvodne napomene -

3. juni 2021. godine

Poštovane kolege,

Cijenjeni organizatori savjetovanja,

Uvaženi uvodničari i panelisti,

Izuzetna mi je čast i zadovoljstvo pozdraviti vas u ime Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine i u svoje lično ime.

Želim da izrazim zadovoljstvo i zahvalnost organizatoru savjetovanja i njegovim partnerima što su mi uputili poziv da prisustvujem ovom eminentnom skupu, kao i na prilici da vam se obratim.

Čestitam vam na odabiru aktuelnih tema i zaključcima koje ćete usvojiti tokom trodnevnog rada, koji će, vjerujem, biti značajni za dalje unapređenje rada cjelokupnog pravosuđa Bosne i Hercegovine.

S obzirom da sam tek odnedavno predsjednik Visokog sudskog i tužilačkog vijeća Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: VSTV) iskoristit ću ovu priliku i upoznati vas sa vizijom daljnjeg rada VSTV-a.

Dva su ključna pravca za naredni period: Reformski program kao skup strateških i reformskih mjera i Izmjene Zakona o VSTV-u;

- u fokusu je INTEGRITET i kroz izmjene Zakona i kroz Reformski program;
- dalje jačanje odgovornosti pravosuđa i VSTV-a;
- proaktivan rad i pristup Vijeća u vezi bitnih pitanja;
- pojačane aktivnosti — procesiranje predmeta organizovanog kriminala i korupcije;
- promjena svijesti nosilaca pravosudnih funkcija o potrebi promjene pristupa u radu;

Nadalje, kriteriji za ocjenjivanje nosilaca pravosudnih funkcija u skladu sa preporukama Evropske komisije, te njihova jedinstvena primjena u pravosuđu BiH, predstavljaju osnov za objektivni i transparentan proces napredovanja i imenovanja, kao ključnih nadležnosti VSTV-a BiH. Obzirom na odluku suda ovaj proces je doveden u pitanje, mislim da je propust što se rješenje nije tražilo u izmjenama Zakona.

Svi procesi reforme pravosuđa moraju imati određen stepen jednakog razumijevanja svih rukovodilaca pravosudnih institucija kako bi se postigli željeni rezultati. U tom smislu potrebno je graditi strateški pristup rada institucija, kako bi se postigao sinergijski učinak u čemu je neizostavna uloga VSTV BiH. Očekujem naš pojačan angažman u tom smjeru.

Podrška radu na implementaciji Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina i distanciranje od uticaja politike u cilju napora vraćanja povjerenja javnosti.

Prije nego što počnemo razgovarati o Reformskom programu istakao bih neophodnost brzog usvajanje izmjena i dopuna Zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću za koje smatram da je od izuzetne važnosti. Usvajanje ovih izmjena i dopuna će sasvim sigurno otkočiti mnoge procese i doprinijeti jačanju vladavine prava.

ZAKON O VSTV-U BIH

Podsjetiću vas na hronologiju događaja vezanih za izmjene i dopune Zakona o VSTV-u.

Vama je poznato da je Vijeće 30. juna 2018. godine poslalo Ministarstvu pravde Bosne i Hercegovine Inicijativu za reviziju Zakona o VSTV-u u kojem bismo uklonili „manjkavosti“ koje su se pokazale u implementaciji dosadašnjeg zakona.

VSTV je prilikom pripreme Inicijative uzeo u obzir Mišljenje Venecijanske komisije o nacrtu Zakona o VSTV-u, preporuke misija stručne procjene Evropske komisije koje se odnose na Poslovnik VSTV-a, disciplinski postupak, postupke imenovanja, ocjenjivanja te finansijske izvještaje sudaca i tužitelja, kao i druge relevantne dokumente.

Potom je Vijeće u februaru 2020. godine usvojilo zaključak da se nadležnim institucijama izvršne i zakonodavne vlasti uputi urgencija za pokretanje, po hitnom postupku, procedure za izmjene dijela odredbi Zakona o VSTV-u koje se odnose na finansijske izvještaje sudija i tužilaca, na način kako je to predloženo u ranije dostavljenoj Inicijativi. O navedenom su dopisom upoznati Ministarstvo pravde BiH i Parlamentarna skupština BiH.

U toku 2020. godine predstavnici VSTV-a su redovno učestvovali u radu Radne grupe za pripremu nacrtu zakona o izmjenama i dopunama važećeg Zakona ili novog nacrtu zakona o Visokom sudskom i tužilačkom vijeću Bosne i Hercegovine.

Pored procesa koji se vodi u okviru spomenute radne grupe, Ministarstvo pravde BiH je pristupilo izradi izmjena i dopuna Zakona o VSTV-u kojima bi se ciljano unaprijedila pojedina poglavlja u Zakonu za koja je ocjenjeno da trebaju biti dorađena u što skorijem roku. Prema Ministarstvu pravde BiH cilj ove zakonodavne inicijative je poboljšanje integriteta pravosuđa, te efikasniji i transparentniji rad pravosuđa i VSTV-a.

Vijeće je na sjednici održanoj 18.11.2020. godine razmotrilo Nacrt Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o VSTV koji je dostavilo Ministarstvu pravde BiH.

Ono čemu se sada nadamo jeste da se izmjene i dopune Zakona o VSTV-u, čim prije, bar u dijelovima koji su neophodni da se usvoje. Ove izmjene treba da nam daju mogućnost da podzakonskim aktima riješimo pitanja ključna za integritet, ocjenjivanje i disciplinske postupke.

REFORMSKI PROGRAM

Reformski program VSTV-a predstavlja skup strateških i reformskih opredjeljenja VSTV-a proisteklih, s jedne strane, iz zakonskih nadležnosti VSTV-a i, s druge strane, iz zahtjeva Evropske komisije koji su vezani za pravosuđe u BiH.

Mjere sadržane u Reformskom programu su grupirane u pet oblasti, koje su identificirane na osnovu procjene početnog stanja te ključnih pitanja čije rješavanje iziskuje reformski pristup, a za čije provođenje je nadležan VSTV:

1) Kvaliteta pravosuđa, što obuhvaća pitanja imenovanja i ocjenjivanja nositelja pravosudne funkcije, stručno usavršavanje u pravosuđu, pristup sudskim odlukama i usklađivanje sudske prakse, unapređenje rada sa strankama, te mjere za praćenje kvalitete pravosuđa;

2) Integritet pravosuđa, što obuhvaća mjere vezane za financijske izvještaje nositelja pravosudne funkcije, etiku i disciplinsku odgovornost u pravosuđu;

3) Efikasnost pravosuđa, što obuhvaća unapređenje organizacije i kapaciteta pravosuđa, unapređenje upravljanja pravosudnim institucijama, unapređenje upravljanja postupkom i radom na predmetima, razvoj informatizacije i modernizaciju pravosuđa;

4) Borba protiv organiziranog kriminala i korupcije, što obuhvaća mjere koje se odnose na tužiteljstva i mjere koje se odnose na sudove;

5) Kapaciteti VSTV-a i suradnja s vanjskim akterima, što uključuje izgradnju internih kapaciteta VSTV-a te suradnju s pravosudnim institucijama, zakonodavnom i izvršnom vlasti, stručnom zajednicom i nevladinim sektorom.

VSTV će razmotriti pripremu seta zakonodavnih inicijativa s prijedlozima potrebnih izmjena i dopuna, koje bi bile upućene nadležnim institucijama s ciljem zajedničkog djelovanja na unapređenju pravnog i strateškog okvira za rad pravosuđa i uspostavi vladavine prava u BiH.

VSTV je svoja reformska opredjeljenja vezana za status, organizaciju, nadležnosti i druge aspekte svog rada iskazao u Inicijativi za reviziju Zakona o VSTV-u.

Reformski program će predstavljati i doprinos VSTV-a za izradu nove Strategije za reformu sektora pravde u Bosni i Hercegovini, te će kao takav determinirati strateški pravac djelovanja VSTV-a u narednom periodu.

INTEGRITET I ODGOVORNOST

Integritet i odgovornost nosilaca pravosudnih funkcija jedan je od strateških ciljeva u okviru reformi pravosuđa u cjelini, na koji ukazuju brojni izvještaji međunarodnih organizacija, a čiji značaj je potvrdio i VSTV i svoje aktivnosti usmjerio ka unaprjeđenju ove oblasti.

Tako je u julu 2020. godine izvršeno neophodno rekonstruisanje unutrašnje organizacije Sekretarijata VSTV-a formiranjem Odjela za integritet nosilaca pravosudnih funkcija.

Ovaj Odjel bit će nadležan za primjenu i poštivanje propisa o ličnim finansijskim izvještajima sudija i tužilaca, kodeksa sudijske i tužilačke etike i propisa o sprječavanju sukoba interesa, provođenja planova integriteta u pravosudnim institucijama i VSTV-u te pružanje podrške disciplinskim komisijama VSTV-a.

Važno je istaći da je kreiran i elektronski sistem za podnošenje i obradu finansijskih izvještaja sudija i tužilaca, te da će na web stranici VSTV-a vrlo skoro biti objavljeni lični finansijski izvještaji sudija i tužilaca koji su dali saglasnost za objavljivanje.

I ovom prilikom pozivam sudije i tužioce da u što većem broju pristupe dobrovoljnom javnom objavljivanju finansijskih izvještaja na web stranici.

Također, nastavljene su aktivnosti na provođenju praćenja primjene kodeksa sudijske i tužilačke etike, propisa o sprječavanju sukoba interesa u pravosuđu, te planova integriteta u sudovima i tužilaštvima sa aspekta etičkog ponašanja sudija i tužilaca i poštivanja njihovog integriteta.

TRANSPARENTNOST

Želim da naglasim da je VSTV dosljedan svojoj misiji osiguranja transparentnosti institucije, što je evidentno kroz niz aktivnosti koje provodi u okviru svoje nadležnosti, te kroz uspostavljenu praksu koja se redovno unaprjeđuje, u cilju vraćanja povjerenja u rad, kako institucije, tako i pravosuđa u cjelini.

VSTV je svjestan da povjerenje javnosti zavisi ne samo od rada na unaprjeđenju sistema, već i u otvorenosti i dostupnosti informacija o radu pravosuđa široj zajednici.

Strateški dokument VSTV-a Srednjoročni plan rada VSTV-a za period 2020. — 2022. godina, kroz definisanje konkretnog specifičnog cilja — „Unapređenje nezavisnosti, efikasnosti, kvaliteta, odgovornosti transparentnosti pravosuđa u BiH”, nedvosmisleno govori o opredijeljenosti institucije da se transparentnosti rada posveti dužna pažnja kao i ostalim segmentima rada. Svjesni smo da otvorenost pravosudnih institucija i dostupnost podataka pozitivno utiče na razumijevanje načina funkcionisanja sudova i tužilaštava, samim tim i na percepciju javnosti da su pravo i pravda dostupni svima pod jednakim uslovima.

VSTV kontinuirano radi i na unaprjeđenju transparentnosti pravosudnih institucija u BiH, uz poštovanje svih propisanih zakona i pravnih normi, o čemu svjedoče brojne aktivnosti koje ova institucija realizuje u vlastitim kapacitetima, ali i u saradnji sa međunarodnim partnerima.

Aktivnosti koje VSTV provodi u kontinuitetu na povećanju transparentnog rada pravosuđa se prvenstveno odnose na objavu sudskih odluka kroz elektronsku bazu, koja se od maja 2008. godine do danas redovno ažurira pravosnažnim odlukama najviših sudova i vezanim nižestepenim odlukama. Veliko mi je zadovoljstvo da učesnike foruma obavijestim da je ova baza otvorena za javnost bez ikakvih ograničenja od 5. marta ove godine.

Kroz godine rada na objavi sudskih odluka, VSTV je posvetio značajne resurse kako bi baza bila što ažurnija i jednostavnija za korištenje. Razvoju ove baze značajno su doprinijeli i najviši sudovi u Bosni i Hercegovini kao partnerski sudovi, koji su vršili odabir odluka za unos u bazu, te indeksaciju istih radi bolje pretraživosti odluka.

Baza trenutno sadrži 13.540 sudskih odluka pretraživih po raznim parametrima, prije svega po broju i datumu donošenja, sudu koji je odluku donio, pravnom terminu i primijenjenom propisu, ali i po slobodnoj pretrazi teksta.

Kako jedan od nedavnih koraka koje smo poduzeli na jačanju transparentnosti želim da istaknem podatak da je Vijeće usvojilo novo Uputstvo za anonimizaciju sudskih odluka za unos u bazu sudskih odluka, kojim se treba uspostaviti pravična ravnoteža između interesa javnosti za informisanjem o radu pravosuđa i potrebe zaštite privatnosti lica koja učestvuju u sudskim postupcima. Novim rješenjima nastojao se unaprijediti način anonimizacije sudskih odluka s ciljem postizanja što bolje razumljivosti odluka, istovremeno imajući u vidu odredbe Zakona o zaštiti ličnih podataka, zakona o sudovima, Smjernice VSTV-a za objavu tužilačkih i sudskih odluka na web stranicama pravosudnih institucija kojima su dodatno obrađeni međunarodni standardi iz ove oblasti.

Konkretno, usvajanjem ovog Uputstva neće se anonimizirati podaci u sudskim odlukama gdje postoji nesumnjiv poseban javni interes za objavom istih, kao što su ime, prezime i nadimak osuđenog za krivična djela ratnih zločina i drugih krivičnih djela zaštićenih po međunarodnom pravu, obzirom da se radi o krivičnim dijelima koja ne zastarijevaju. Takođe se neće anonimizirati ni podaci o licu osuđenom za krivična djela organizovanog kriminala, korupcije, te ostalim krivičnim djelima gdje postoji poseban javni interes za objavom punih podataka, na način kako je predviđeno i u Smjernicama.

Radi usaglašavanja prakse domaćih sudova sa evropskim standardima, Vijeće je uz podršku Evropske unije, u protekloj godini intenzivirao informisanje pravne i šire javnosti o međunarodnim standardima pripremvši i objavivši informacije o preko 1000 predmeta Evropskog suda za ljudska prava. Od maja 2020. godine ove informacije se pripremaju u saradnji sa Ustavnim sudom Bosne i Hercegovine. Tako se sedmično pripremaju informacije o najnovijim odlukama i presudama Evropskog suda za ljudska prava čime se zainteresovanim čitaocima stavlja na raspolaganje provjerena i pouzdana informacija o najnovijoj praksi Evropskog suda za ljudska prava na jezicima naroda u BiH, sa izvodom ključne argumentacije, i to samo dan ili dva nakon donošenja odluke.

Pored navedenog, Vijeće je u decembru 2019. godine od Misije OSCE-a u Bosni i Hercegovini preuzeo Mapu ratnih zločina, te od januara 2020. godine vrši ažuriranje Mape te vrši izradu sažetaka predmeta radi unosa u Mapu na jezicima naroda u BiH i na engleskom jeziku. Od tada do danas su urađeni i u Mapu uneseni sažeci za preko 60 pravosnažno okončanih predmeta ratnih zločina. Uporedo sa izradom sažetaka, u bazu sudskih odluka se unose odgovarajuće presude kao najreferentniji materijal za informisanje javnosti.

Vijeće planira izraditi i Mapu organizovanog kriminala i korupcije kroz sredstva Evropske unije, te time učiniti transparentnim i ovaj segment rada pravosuđa. Edukacije o saradnji pravosudnih institucija sa medijima se duži niz godina u kontinuitetu provode u saradnji sa entitetskim centrima za edukaciju.

S ciljem unaprjeđenja transparentnosti institucije, VSTV je 2015. godine otvorio sjednice za javnost i omogućio novinarima i svim drugim zainteresovanim građanima praćenje sjednica u posebnoj prostoriji putem videolinka.

U odnosu na disciplinske postupke protiv nosilaca pravosudnih funkcija, koji su također od velikog značaja za javnost i često su u fokusu izvještavanja medija, VSTV je nastavio sa praksom objavljivanja konačnih disciplinskih odluka, u anonimiziranoj formi, na web stranici institucije. Novinarima i zainteresovanim predstavnicima javnosti omogućeno je praćenje disciplinskih postupaka u prostorijama VSTV-a uz obaveznu prethodnu najavu. U cilju unaprjeđenja transparentnosti u ovoj oblasti, u toku su aktivnosti na izradi i donošenju pravila koja će detaljno urediti pitanje objavljivanja svih odluka koje se donose u ovom postupku.

U odnosu na reaktivnu transparentnost, VSTV poštuje Zakon o slobodi pristupa informacijama i ažuran je u odgovaranju medijima i građanima na upite.

VSTV je tokom 2020. godine aktivno radio na kreiranju Komunikacijske strategije VSTV-a čija je primarna uloga da utvrdi način komuniciranja VSTV-a sa različitim ciljnim javnostima za period 2021. — 2025. godina, te da pruži okvir i smjernice za odgovor na pitanja strateškog komuniciranja i za sudove i tužilaštva u BiH. Svjesni da strateško komuniciranje u pravosudnim institucijama do sada nije imalo značajnu primjenu, posebno u sudovima, ambicija VSTV-a je pružiti pravosudnoj zajednici dokument koji će biti osnov za kreiranje njihovih specifičnih komunikacijskih strategija, uvažavajući sve različitosti koje VSTS ima u odnosu na druge pravosudne institucije. Usvajanje Strategije se očekuje u 2021. godini.

To su samo neke od aktivnosti koje VSTV BiH provodi i koje će provoditi u narednom periodu u cilju osiguranja kvalitetnih informacija o radu pravosuđa za medije, profesionalnu zajednicu i druge strukovne zajednice, konačno građane Bosne i Hercegovine.

Brojne su teme o kojim bi mogao govoriti vezano za rad VSTV-a i unaprjeđenje pravosudnog sistema, međutim za ovaj put toliko.

Hvala na pažnji.